

respectively. The carried out contrastive and frequency analyses of the sampled units have allowed to differentiate basic metaphoric groups of meanings inherent in the researched units. Units have also been classified according to such criteria as «equivalent/descriptive translation» as well as «presence/absence of key words» yielding additional results in presenting reflected by them lingual-cultural peculiarities which proves to be perspective for the further study of phraseological units.

Keywords: *time, phraseological unit, lingual-cultural peculiarities, lingual picture of the world, contrastive analysis.*

УДК 811.111'42:821.111–343

Карп М. А.,
кандидат філологічних наук,
асистент кафедри прикладної лінгвістики
Національного університету «Львівська політехніка»
E-mail: martha24@ukr.net

ВЗАЄМОДІЯ ГЕТЕРОГЕННИХ СКЛАДНИКІВ КОНТАМІНОВАНОЇ КОГЕРЕНТНОСТІ В ТЕКСТІ АНГЛІЙСЬКИХ МУЛЬТИМОДАЛЬНИХ ЛІТЕРАТУРНИХ КАЗОК ФІЛІПА АРДА

У статті проаналізовано вербальну й невербальну взаємодію складників контамінованої когерентності у структурі англійських мультимодальних літературних казок Філіпа Арда. Виявлено та схарактеризовано структурно-семіотичні аспекти категорії когерентності аналізованих казок, що визначають її текстотвірний характер. У цьому зв'язку проілюстровано вищесказане прикладами контамінованих тематичних прогресій.

Ключові слова: *англійська мультимодальна літературна казка, вербальний складник, графічний складник, іконічний складник, контамінована когерентність, параграфемний складник.*

П. К. Паардекопер запропонував жартівливу характеристику категорії когерентності, згідно з якою цілісним є висловлення, «після якого можемо перервати свого співрозмовника і при цьому не здаватися йому неввічливим» (цит. за: [3, с. 63]). У нашому випадку «висловленням» є текст англійської мультимодальної літературної казки (далі АМЛК) автора Філіпа Арда та художника-ілюстратора Джима Пейлота / Джеффа Данбара [4, с. 102].

На нашу думку, дуже добре текстову когерентність описав Едгар По: «Дійшовши до кінця, ми швидко згадуємо його початок, і тому особливо чутливо сприймаємо текст ціліснооформлено і переживаємо його цілісний вплив» (цит. за: [1, с. 41]). Когерентність художнього прозового тексту АМЛК задається комунікативною установкою адресанта, єдиною темою, яка розкривається вербальними та невербальними засобами. Оскільки когерентність тексту забезпечується, насамперед, «єдністю комунікативної інтенції автора» [5, с. 12], то науковці стверджують, що текст, у створенні якого беруть участь декілька адресантів (автор вербальної частини та художник-ілюстратор), не може бути цілісним [2; 6]. Ми частково погоджуємось із цим твердженням, тому що існують випадки, коли художники-ілюстратори не сприймають бачення художнього тексту автора, їхнє візуальне трактування не збігається з авторським та виглядає недоречним, що призводить до неможливості інтерпретації тексту адресатом. У таких випадках можна стверджувати, що такі художні прозові тексти англійської мультимодальної літературної казки втрачають когерентність.

У більшості ж випадків автор художнього твору та ілюстратор працюють над єдиною темою та сюжетом, ілюстрації допомагають проникнути в задум автора вербального художнього тексту, як правило, існує гармонія візуального мислення автора та художника-ілюстратора, і хоча останній має своє бачення предмета зображення, когерентність тексту зберігається [8; 9]. У таких випадках можемо стверджувати, що когерентність тексту АМЛК забезпечується єдністю комунікативної інтенції адресантів.

Метою статті є вияв і характеристика структурно-семіотичних аспектів категорії когерентності англійських мультимодальних літературних казок, що визначають її текстотвірний характер. Досягнення окресленої мети передбачає необхідність вирішення такого завдання: проаналізувати вербальну й невербальну взаємодію складників контамінованої когерентності в структурі аналізованих літературних казок.

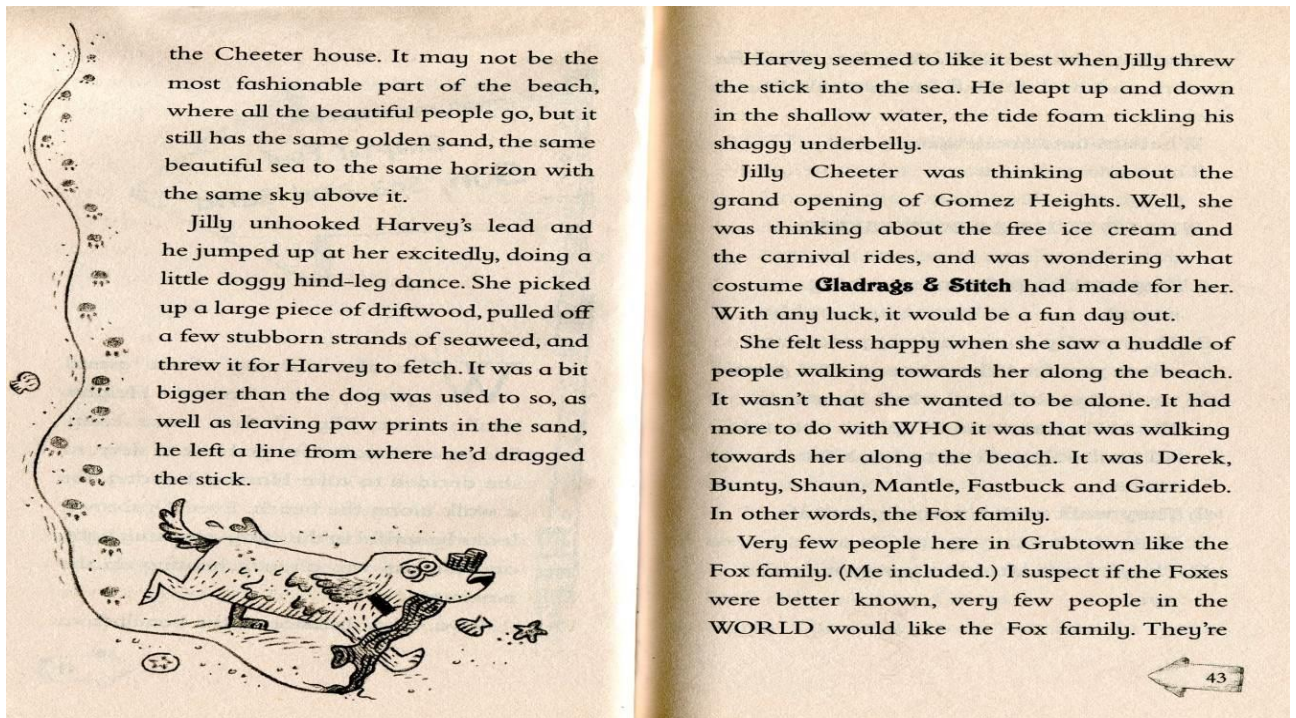
Вербальний складник (далі ВС) тексту АМЛК як послідовність знаків є гетерогенним, оскільки він ієрархічно побудований, його структура має рівні різної природи, він є результатом реалізації різноманітних кодів – морфологічного, графічного, лексико-семантичного, ритміко-метричного,

синтаксичного. Доцільно виокремити такі типи гетерогенності або гібридності, властиві ВС тексту, як жанрова, тематична, стилістична, адресна, різносуб'єктна, комплексна.

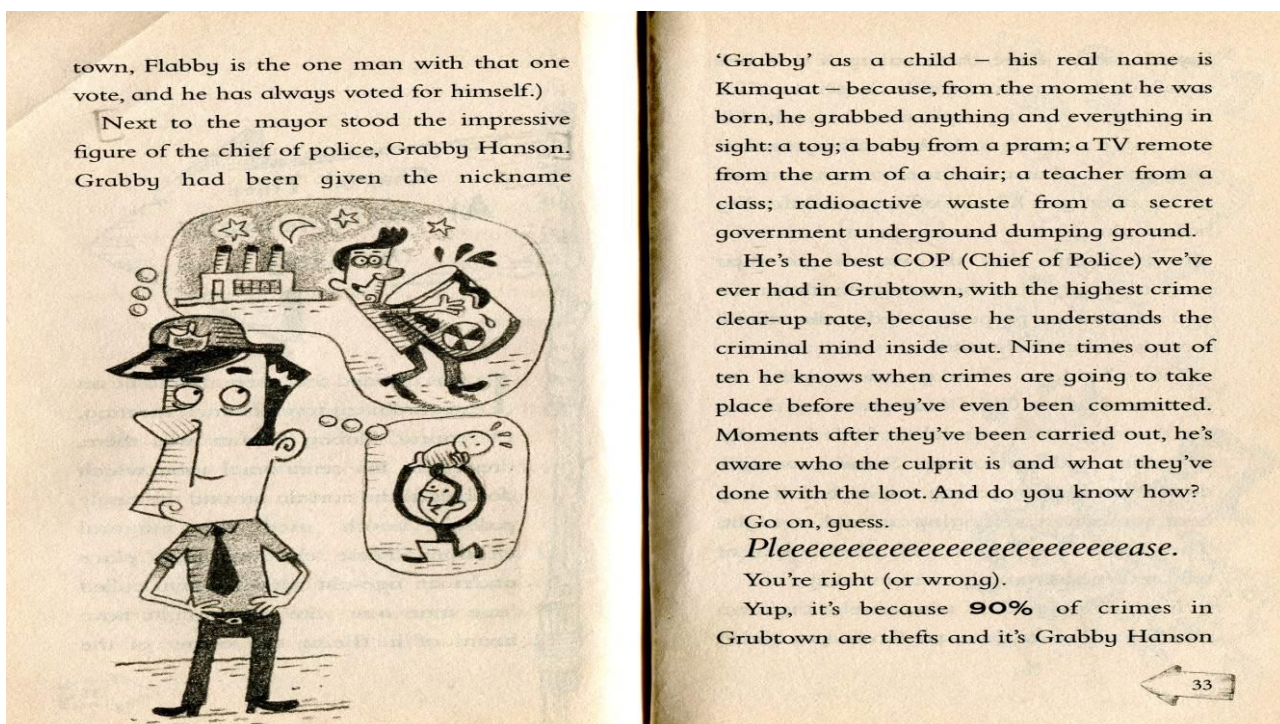
Жанровою гетерогенністю є зміна жанрового параметра художнього тексту, яку спричиняють вкраплення в текстову фактуру уривків різних словесних жанрів (лист, надпис, молитва, цитата, оголошення, генеалогічна таблиця тощо), завдяки яким текстова фактура стає гетерогенною. *Тематична гетерогенність* спостерігається тоді, коли в текстовому сегменті, спрямованому на розкриття однієї тематичної лінії, є включення, що відсилають адресата до інших подій чи думок, що і безпосередньо співвідносяться з головним змістом, і логічно від нього відходять. *Стилістична гетерогенність* передбачає зміну стилістичного ракурсу шляхом введення в текст різних вкраплень, які належать до будь-якого функціонального стилю, та нелітературними формами мови. *Адресною гетерогенністю* є зафіксована зміна вектора зверненості мовлення, що може мати і автокомунікативну спрямованість або риторичний характер, і адресуватися конкретним потенційним співрозмовникам. *Різносуб'єктна гетерогенність* є діалогізацією авторської оповіді, тобто ускладненням текстової фактури шляхом внесення у зовнішньо монологічне висловлювання адресанта повноцінних реплік інших персонажів, що сприяє створенню видимості інтерактивного спілкування. *Комплексна гетерогенність* свідчить про поєднання двох або й більше типів гетерогенності в межах ВС тексту англійської мультимодальної літературної казки [7, с. 84–98].

Оскільки гетерогенність ВС візуально оформлена, то варто говорити про гетерогенність самого тексту АМЛК та наявність контамінованих тематичних прогресій у ньому. У цьому зв'язку проілюструємо сказане прикладами:

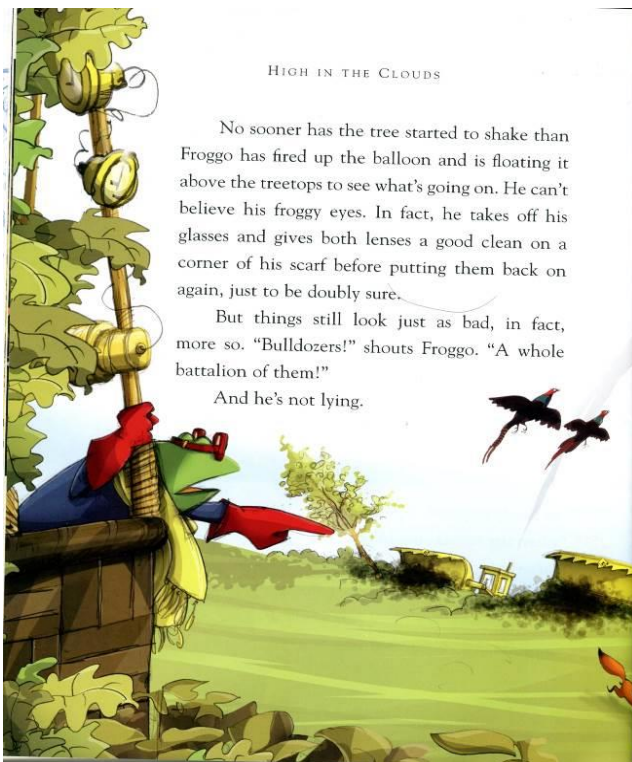
1) *Контамінована проста лінійна прогресія*. Приклад контамінованої простої лінійної прогресії фіксуємо у надфразовій єдності (другий абзац, с. 42) АМЛК “TricK Eggs aNd RubbeR ChickeNs or Making a Splash” (1: TERC, p. 42–43). У структурі змісту виокремлюємо тему надфразової єдності *a large piece of driftwood (dragged by Harvey)*. У риторичній структурі надфразової єдності сегментні одиниці *Jilly: unhooked, picked up, pulled off, threw; Harvey: jumped up, leaving paw prints, left a line; (the stick was) bigger (than)...* конкретизують тему, надаючи адресатові додаткову інформацію. На ілюстрації зображено собачку Гарві (Harvey), що несе великий корч та малює суцільну лінію на піску, залишаючи сліди лап. Означений артикль *the* вказує на візуальзовані *dog, stick*. Зміст іконічного складника (далі ІС) віддзеркалює рему останнього речення *as well as leaving paw prints in the sand, he left a line from where he'd dragged the stick*. У структурі макету надфразової єдності ВС становить собою анафору, що співвідноситься з іконічним антецедентом (мікрівкрапленням), який є в попередньому контексті. У лінгвістичній структурі надфразової єдності послідовна тематизація відбувається від теми до реми: *Jilly ... lead → he ... dance; she ... driftwood → threw ... fetch; it ... bigger → left a line*. Контаміновану когерентність актуалізовано шляхом візуалізації реми лінійної прогресії.

2) **Контамінована прогресія з наскрізною темою.** Приклад контамінованої прогресії з наскрізною темою фіксуємо у надфразовій єдності (другий абзац, с. 32–33) АМЛК «Stinking Rich aNd Just Plain StiNky or A Diamond As Big As His Head» (2: SRPS, p. 32–33). У структурі змісту визначаємо тему надфразової єдності *Grabby Hanson*. У риторичній структурі надфразової єдності сегментні одиниці *the chief of police; grabbed: a toy, a baby, a TV remote, a teacher, radioactive waste* описують тему. ІС моделює образ начальника поліції чарівного Грабтауна (Grubtown). Мезоілюстрація містить дві мікроілюстрації. Мезоілюстрація візуалізує зовнішність антагоніста Гребі Генсона (Grabby Hanson) на противагу двом мікроілюстраціям, що зображають його дії, пов'язані з лексемою *grabbed*: крадіжку малюка та радіоактивних відходів. У структурі макету ВС як анафора співвідноситься з ІС як антецедентом, що знаходиться в попередньому контексті надфразової єдності. У лінгвістичній структурі наскрізна тема *Grabby Hanson* пронизує надфразову єдність. Рематичні елементи *he grabbed: a toy, a baby, a TV remote, a teacher, radioactive waste* конкретизують образ Гребі Генсона. Контаміновану прогресію з наскрізною темою актуалізовано шляхом візуалізації наскрізної теми *Grabby Hanson* та двох рематичних елементів *a toy, a baby*.

3) **Контамінована прогресія з похідними темами.** Приклад контамінованої прогресії з похідними темами фіксуємо у надфразовій єдності (перший абзац, с. 11) АМЛК «HIGH in the CLOUDS» (3: HiC, p. 10–11). У структурі змісту *a nightmare of noise and destruction* являє собою тему надфразової єдності. У риторичній структурі надфразової єдності сегментні одиниці *caterpillar tires: flatten; bulldozers and their teeth: pushed over, thrown aside, torn apart; chain saws: slicing, slashing, killing* деталізують інформацію. Зміст ІС узагальнює зміст ВС надфразової єдності. Візуалізовані шини гусеничного трактора та «металеві зуби» бульдозерів руйнують Вудленд (Woodland). Макроілюстрація надає адресатові узагальнену інформацію про першу і другу синтаксеми. Вона не віддзеркалює дій транспортних засобів. Означений артикль *the*, що супроводжує словосполучення *the huge caterpillar tires* та лексему *the bulldozers*, свідчить про наявність внутрішнього семантичного зв'язку між ІС та ВС. У структурі макету надфразової єдності макроілюстрація обрамлює ВС, розміщений «високо над хмарами». У лінгвістичній структурі прогресія з похідними темами виражає загальну тематичну послідовність надфразової єдності *destruction*. Контамінована прогресія з похідними темами ґрунтується на узагальненому віддзеркаленні ІС двох похідних тем з наявних трьох (*caterpillar tires, bulldozers and their teeth, chain saws*), репрезентованих ВС.

HIGH IN THE CLOUDS

No sooner has the tree started to shake than Froggo has fired up the balloon and is floating it above the treetops to see what's going on. He can't believe his froggy eyes. In fact, he takes off his glasses and gives both lenses a good clean on a corner of his scarf before putting them back on again, just to be doubly sure.

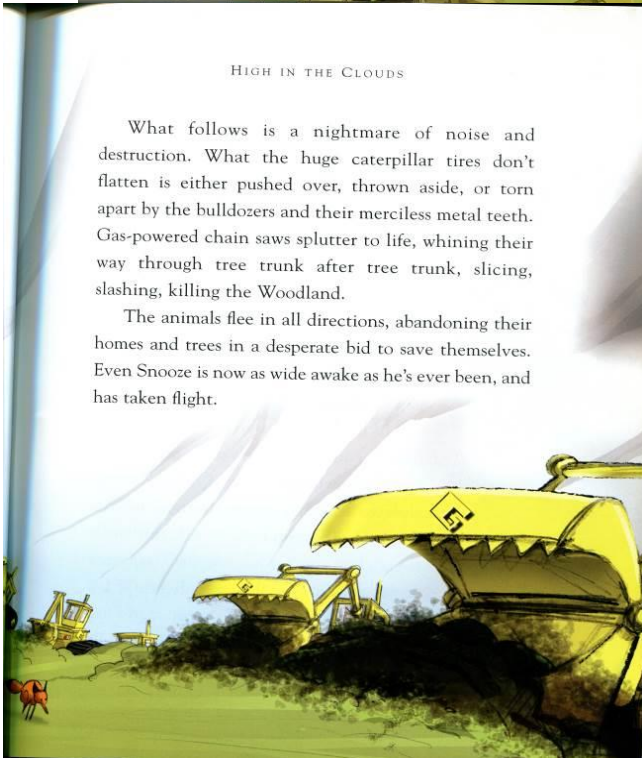
But things still look just as bad, in fact, more so. "Bulldozers!" shouts Froggo. "A whole battalion of them!"

And he's not lying.

HIGH IN THE CLOUDS

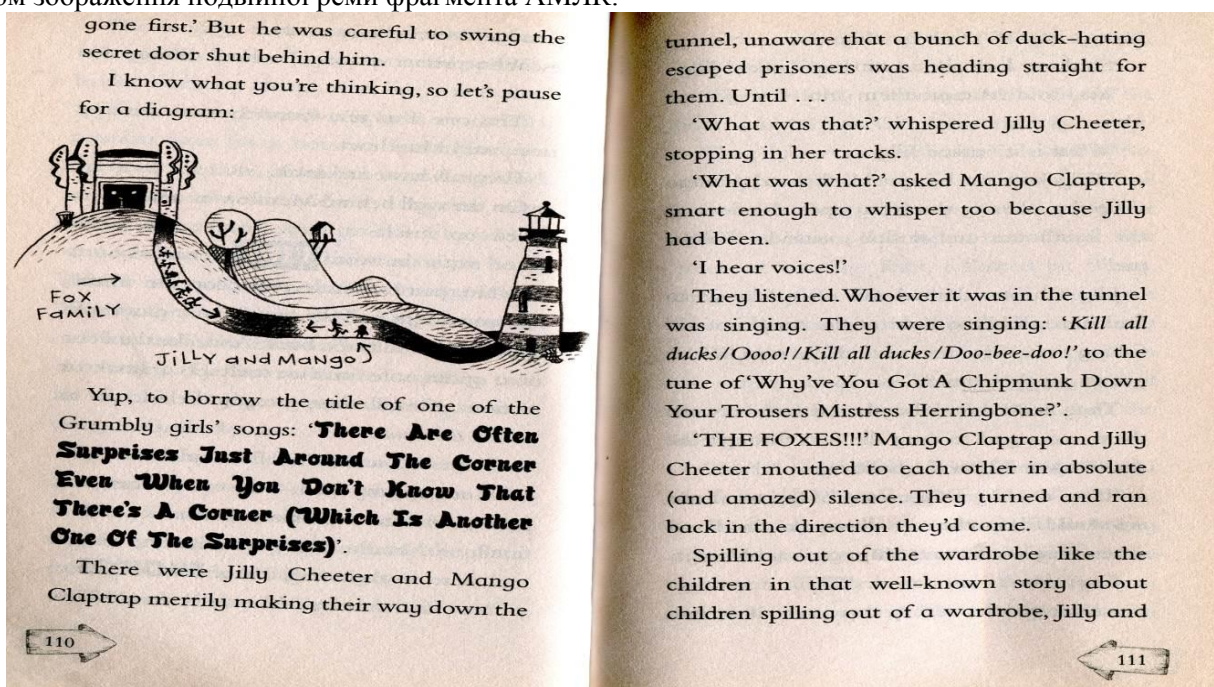
What follows is a nightmare of noise and destruction. What the huge caterpillar tires don't flatten is either pushed over, thrown aside, or torn apart by the bulldozers and their merciless metal teeth. Gas-powered chain saws splutter to life, whining their way through tree trunk after tree trunk, slicing, slashing, killing the Woodland.

The animals flee in all directions, abandoning their homes and trees in a desperate bid to save themselves. Even Snooze is now as wide awake as he's ever been, and has taken flight.

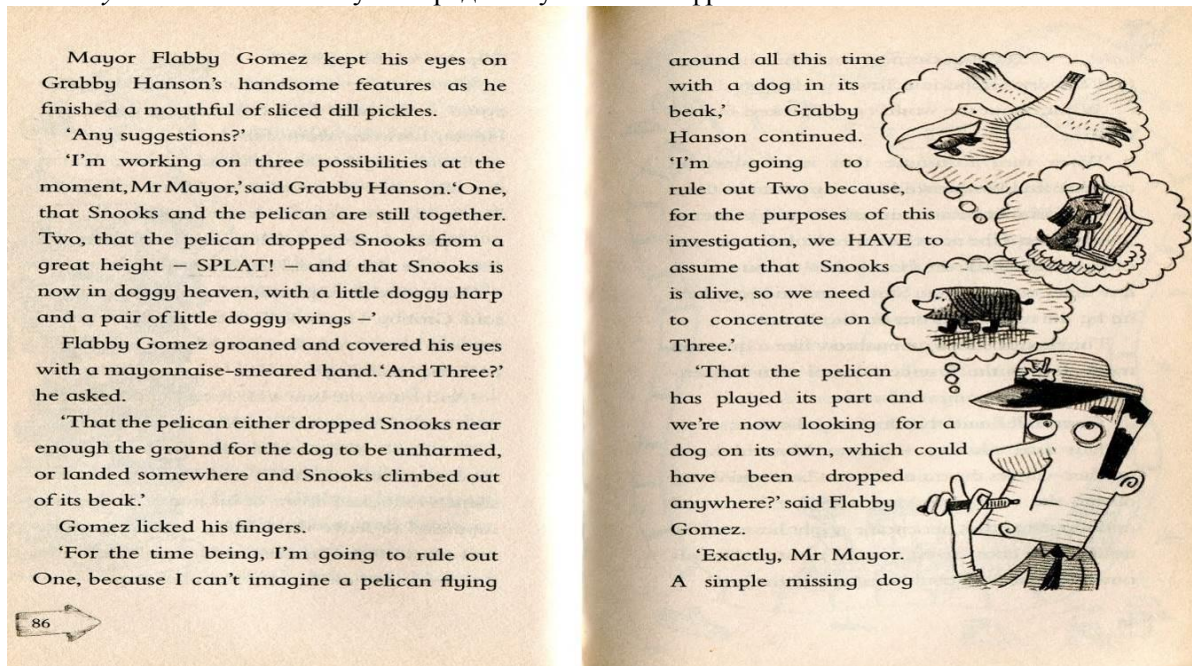
4) **Контамінована прогресія з розщепленою темою.** Приклад контамінованої прогресії з розщепленою темою фіксуємо у фрагменті АМЛК «The FaR FroM Great Escape or The Light, the Switch and the Wardrobe» (4: FFGE, p. 110–111). У структурі змісту тема *Surprises* характеризує фрагмент АМЛК. У риторичній структурі сегментні одиниці *Jilly Cheeter and Mango Claptrap: tunnel, whispered, listened, ran back; THE FOXES: tunnel, was heading straight for them, were singing* детально описують тему фрагмента АМЛК. Мезоілюстрація-діаграма візуалізує зустрічний рух уздовж тунелю протагоністів Джілі Чітер (Jilly Cheeter), Менго Клептрепа (Mango Claptrap) та антагоністів сім'ї Фоксів (the Foxes). Власні імена протагоністів і прізвище антагоністів (BC) інтегровано в ІС. На ілюстрації стрілки між власними назвами та елементами ІС ідентифікують зображених персонажів. Стрілки також використано для вказівки на зустрічний рух між персонажами уздовж тунелю. ІС (антецедент) передує ВС (анафора). Означений артикль *the* супроводжує лексему *tunnel*, сигналізуючи про імпліцитний внутрішній семантичний зв'язок між ВС та ІС. Зміст ілюстрації не

зображає перешіптування, підслуховування, біг у зворотному напрямку Джілі Чітер та Менго Клептрепа, а також спів сім'ї Фоксів, наявні у ВС. Зміст ілюстрації віддзеркалює надфразу єдність фрагмента АМЛК *There were Jilly Cheeter and Mango Claptrap merrily making their way down the tunnel, unaware that a bunch of duck-hating escaped prisoners was heading straight for them. Until ...*. Візуалізація нерухомого Менго на противагу іншим персонажам, які перебувають у динаміці, співзвучна із синтаксею *Until ...*. Назва пісні, виокремлена супраграфемним засобом параграфемного складника (далі ПС), описує тему фрагмента АМЛК. Слова пісні *'Kill all ducks / ...'*, яку наспівували антагоністи, виокремлені курсивом для створення інтонаційного малюнку висловлювання. Скідна риска (слеш) розмежовує рядки пісні. Капіталізація *THE FOXES*, підсилена трьома знаками оклику, передає адресатові гучність висловлювання. У структурі макету фрагмента ІС, розміщений по центру ліворуч, деталізується ВС, що знаходиться навколо ілюстрації. У лінгвістичній структурі основу прогресії з розщепленою темою фрагмента АМЛК становить подвійна рема *Jilly Cheeter and Mango Claptrap* та *a bunch of duck-hating escaped prisoners (the Foxes)*. Компонент реми *Until...* утворює висхідну для двох прогресій з наскрізними темами: першої *'What was that?'*, яка трансформується *They listened* у другу *Whoever it was in the tunnel was singing*. Перша прогресія з наскрізною темою фреймує другу прогресію *They listened*. **Друга наскрізна тема 'THE FOXES!!!' перша наскрізна тема.** Контаміновану прогресію з розщепленою темою актуалізовано шляхом зображення подвійної реми фрагмента АМЛК.

5) **Контамінована прогресія з тематичним стрибком.** Приклад контамінованої прогресії з тематичним стрибком фіксуємо у фрагменті АМЛК «The WroNg End of the Dog or The Pedal-Bin Pelican» (5: WED, p. 86–88). У структурі змісту фрагмента наявна тема *Grabby Hanson's three possibilities*. У риторичній структурі сегментні одиниці **one**: *Snooks and the pelican are still together*; **two**: *Snooks is now in doggy heaven*; **three**: *the pelican dropped Snooks near enough the ground* уточнюють тему. ІС складається з чотирьох мікроілюстрацій, об'єднаних єдиною темою. Ілюстрація із зображенням антагоніста Гребі Генсона містить три похідні ілюстрації, що асоціюються з його трьома припущеннями. На першій ілюстрації зображено пелікана разом із собачкою; на другій – собачку з арфою на хмаринці; на третій – собачку, яка прогулюється. Перша ілюстрація цілком корелює з ВС на противагу другій і третій ілюстраціям, які візуалізують та узагальнюють рему (*Snooks is now in doggy heaven; the pelican dropped Snooks near enough the ground for the dog to be unharmed*). Капіталізація *SPLAT!*, *HAVE* наголошує на гучності висловлювання. У структурі макету фрагмента ВС (катафора) передує ІС (постседент). У лінгвістичній структурі фрагмента наявна наскрізна прогресія *Grabby Hanson's three possibilities* (тематичні елементи *One, Two, Three*) з тематичним стрибком *Flabby Gomez groaned and covered his eyes with a mayonnaise-smeared hand. ... Gomez licked his fingers*. Кореляція між тематичним стрибком *Flabby Gomez's sandwich* і наскрізною темою *Grabby Hanson's three possibilities* ідентифікується за допомогою попереднього контексту фрагмента та ілюстрації (p. 84–85), на якій зображено антагоніста Флєбі Гомеза (*Flabby Gomez*) з

величезним бутербродом. Контаміновану наскрізну прогресію з тематичним стрибком актуалізовано шляхом візуалізації рем наскрізної теми *Grabby Hanson's three possibilities* та реми тематичного стрибка *Flabby Gomez's sandwich* у попередньому контексті фрагмента АМЛК.

Кількісні показники свідчать про перевагу макровкраплень (58 %) над мезовкрапленнями (33 %) та мікровкрапленнями (9 %) у контексті дослідження та аналізу взаємодії гетерогенних складників контамінованої когерентності у тексті АМЛК Філіпа Арда.

Отже, контамінація тематичних прогресій як вияву структурної тематичної гетерогенності тексту АМЛК полягає у візуалізації переважно реми, яка становить головну комунікативну частину кінцевої синтаксеми надфразової єдності або фрагмента АМЛК. Віддзеркалення теми, власне комунікативної перспективи синтаксеми, в ІС властиве для прогресії з похідними темами. У тематичних прогресіях ІС переважно передує ВС, тобто між ними встановлюються анафоричні зв'язки. ІС узагальнює зміст ВС, наявного у тематичній прогресії, не деталізуючи інформації. Зміст ІС, актуалізований в ілюстраціях, виокремлює важливі аспекти ВС, репрезентованого в тематичних прогресіях надфразових єдностей та фрагментів АМЛК, які за обсягом перевищують ІС. Інтеграція ВС в ілюстрацію сприяє паралельній кореляції вербальних та невербальних каналів подання / сприйняття інформації. ГС (ВС виокремлений капіталізацією, курсивом) транслює адресатові просодіку висловлення, власне передає його гучність.

Перелік умовних скорочень

АМЛК – англійська мультимодальна літературна казка

ІС – іконічний складник

ВС – вербальний складник

ПС – параграфемний складник

ГС – графічний складник

Список використаної літератури

1. Бабенко Л. Г. Лингвистический анализ художественного текста. Теория и практика / Л. Г. Бабенко, Ю. В. Казарин. – 4-е изд., испр. – М. : Флинта; Наука, 2005. – 496 с.
2. Головина Л. В. Влияние иконических и вербальных знаков при смысловом восприятии текста : автореф. дис. ... канд. филол. наук 10.02.01 – рус. язык / Л. В. Головина. – М., 1986. – 21 с.
3. Земская Ю. Н. Теория текста / Ю. Н. Земская, И. Ю. Качесова, Л. М. Комиссарова и др. – 2-е изд., перераб. и доп. – М. : Флинта; Наука, 2010. – 224 с.
4. Карп М. А. Текстотвірні ознаки когезії та когерентності в англійських мультимодальних літературних казках (на матеріалі творчості Філіпа Арда): дис. ... канд. филол. наук : 10.02.04 – герм. мови / М. А. Карп. – Львів, 2016. – 258 с.
5. Леонтьев А. А. Восприятие текста как психологический процесс / А. А. Леонтьев // Психолингвистическая и лингвистическая природа текста и особенности его восприятия. – К. : Высшая школа, 1979. – С. 18–29.
6. Тынянов Ю. Н. Иллюстрация / Ю. Н. Тынянов // Поэтика. История литературы. Кино. – М. : Наука, 1977. – 576 с.
7. Шарапова Ю. В. Несобственно-прямая речь в функционально-коммуникативном и структурно-семантическом аспектах : дис. ... канд. филол. наук : спец. 10.02.04 – герм. языки / Ю. В. Шарапова. – СПб., 2001. – 197 с.
8. Bateman J. Text and Image: A Critical Introduction to the Visual / Verbal Divide / John Bateman. – London ; New York : Routledge, 2014. – 292 p.

9. The Pragmatics of Discourse Coherence: Theories and Applications / ed. by Helmut Gruber, Gisela Redeker. – Amsterdam ; Philadelphia : John Benjamins, 2014. – 295 p. – (Pragmatics and Beyond New Series).

Список джерел ілюстрованого матеріалу

1. Ardagh Ph. Grubtown Tales. Book One. Stinking Rich and Just Plain Stinky or A Diamond As Big As His Head / Philip Ardagh ; illustrated by Jim Paillot. – London : Faber and Faber Ltd., 2009. – 150 p. (SRPS).
2. Ardagh Ph. Grubtown Tales. Book Three. The Far From Great Escape or The Light, the Switch and the Wardrobe / Philip Ardagh ; illustrated by Jim Paillot. – London : Faber and Faber Ltd., 2009. – 150 p. (FFGE).
3. Ardagh Ph. Grubtown Tales. Book Four. The Wrong End of the Dog or The Pedal-Bin Pelican / Philip Ardagh ; illustrated by Jim Paillot. – London : Faber and Faber Ltd., 2010. – 134 p. (WED).
4. Ardagh Ph. Grubtown Tales. Book Five. Trick Eggs and Rubber Chickens or Making a Splash / Philip Ardagh ; illustrated by Jim Paillot. – London : Faber and Faber Ltd., 2010. – 134 p. (TERC).
5. Ardagh Ph. High in the Clouds / Philip Ardagh, Paul Mc Cartney ; illustrated by Geoff Dunbar. – New York : Dutton Children's Books, 2005. – 100 p. (HiC).

Карп М. А. Взаимодействие гетерогенных составляющих контаминированной когерентности в тексте английских мультимодальных литературных сказок Филиппа Арда.

Аннотация

В статье проанализировано вербальное и невербальное взаимодействие составляющих контаминированной когерентности в структуре английских мультимодальных литературных сказок Филиппа Арда. Выявлены и охарактеризованы структурно-семiotические аспекты категории когерентности рассматриваемых сказок, определяющие ее текстовый характер. В этой связи проиллюстрировано вышеуказанное примерами контаминированных тематических прогрессий.

Ключевые слова: английская мультимодальная литературная сказка, вербальная составляющая, графическая составляющая, иконическая составляющая, контаминированная когерентность, параграфемная составляющая.

Karp M. A. Interaction between heterogeneous components of contaminated coherence in the text of English multimodal literary fairy tales written by Philip Ardagh.

Summary

The aim of the article is to manifest and characterize structural-semantic aspects of coherence that determine its textual character in English multimodal literary fairy tales. The desired aim presupposes completion of the following task: to analyze verbal and nonverbal interrelation between components of contaminated coherence in the structure of the analyzed literary fairy tales. The object of the article is coherence of fictional prose text in English multimodal literary fairy tales written by Philip Ardagh. The subject of the article is interaction between heterogeneous components of contaminated coherence in the multimodal fictional prose text of the analyzed literary fairy tales. In connection with the above-mentioned, the contaminated thematic progressions have been illustrated by the afore-cited examples. In the context of the present study and analysis concerning interaction between heterogeneous components of contaminated coherence in the text of English multimodal literary fairy tales written by Philip Ardagh, the quantitative indices have affirmed that macro inclusions (58 %) have prevailed in comparison to meso inclusions (33 %) and micro inclusions (9 %). Contamination of thematic progressions as the manifestation of the structural thematic heterogeneity in the text of English multimodal literary fairy tales has consisted in visualization mainly of rheme that forms a principal communicative clause of a closing sentence regarding a supra-phrasal unit (SPU) or a fragment of the analyzed literary fairy tales.

Key words: contaminated coherence, English multimodal literary fairy tale, graphic component, iconic component, paragramphemic component, verbal component.

УДК 811.161.3'27

Кісель Т. А.,
кандыдат філалагічных навук,
дацэнт кафедры беларускага мовазнаўства і дыялекталогіі
УА «Брэсцкі дзяржаўны ўніверсітэт імя А. С. Пушкіна»
E-mail: kisel-ts@mail.ru

НАЗВЫ ДЭКАРАТЫЎНЫХ КУСТАВЫХ РАСЛІН У ЗАХОДНЕПАЛЕСКІХ ГАВОРКАХ

У артыкуле аналізуюцца заходнепалескія фітонімы-назвы дэкаратыўных куставых раслін. Разглядаецца этымалогія дадзеных лексем і даецца ілюстрацыйны матэрыял, выбраны з лексікаграфічных даведнікаў і сабраны аўтарам у выніку апытання прадстаўнікоў заходнепалескага рэгіёна.

Ключавыя словы: фітонім, матываваная лексіка, запазычаная лексіка, этымалогія.